

Målnummer:	T3-08	Avdelning:	1
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2009-11-03		
Rubrik:	Fråga om återförsäljningsavtal slutet på obestämd tid och utan villkor om uppsägning kunnat sägas upp med omedelbar verkan eller endast med skälig uppsägningstid.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 50 § kommissionslagen (1914:45)• 33 § kommissionslagen (2009:865)• 24 § och 28 § lagen (1991:351) om handelsagentur• 2 kap. 24 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag• 36 § avtalslagen (1915:218)		
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none">• NJA 1989 A 7• NJA 2008 s. 24		

REFERAT

Gällivare tingsrätt

Malmbergsbagarn Förvaltning Aktiebolag och Allbröd Lappland Aktiebolag förde vid Gällivare tingsrätt talan mot varandra enligt vad som framgår av tingsrättens dom.

Tingsrätten (rådmännen Ingemar Taavola och Kjell Fenjesjö samt tingsnotarien Mikael Ludwigs) anförde följande i dom den 14 december 2006.

Yrkanden m.m.

HB Malmbergsbagaren ansökte hos kronofogdemyndighet om betalningsföreläggande för att av Allbröd Lappland AB få ut betalning för levererade bageriprodukter enligt tre olika fakturor daterade den 13 februari, den 20 februari och den 27 februari 2004. Efter bestridande överlämnades målet till tingsrätten (mål T 388-04). Allbröd Lappland AB väckte sedan i sin tur talan mot HB Malmbergsbagaren med yrkande om skadestånd (mål T 417-04). Tingsrätten har förordnat om gemensam handläggning av målen.

Handelsbolaget har därefter upphört med sin verksamhet och avregistrerats den 13 juni 2005. Verksamheten har fortsatt av Malmbergsbagarn Förvaltning AB, som övertagit handelsbolagets tillgångar och skulder.

I fortsättningen används benämningen Malmbergsbagaren för både HB Malmbergsbagaren och Malmbergsbagarn Förvaltning AB medan Allbröd Lappland AB benämns endast Allbröd om inte hela firman behöver anges för att underlätta läsningen av texten.

Malmbergsbagaren har yrkat att tingsrätten förpliktar Allbröd att till Malmbergsbagaren betala 109 599 kr jämte ränta med 10,5 procent på 39 897 kr från den 21 februari 2004, på 37 690 kr från den 28 februari 2004 samt på 32 012 kr från den 6 mars 2004, allt tills betalning sker.

Allbröd har bestritt bifall till Malmbergsbagarens talan men medgett betalningsskyldighet i och för sig för yrkat belopp. Som skälig ränta har Allbröd vitsordat ränta enligt 6 § räntelagen från 30 dagar efter respektive fakturadag.

Allbröd har yrkat att tingsrätten förpliktar Malmbergsbagaren att till Allbröd utge 210 830 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 1 mars 2004 till dess betalning sker.

Malmbergsbagaren har bestritt yrkandet. Bolaget har vitsordat beloppet och beräkningen av yrkad ränta i och för sig, men dock gjort gällande att ränta skall utgå först från delgivningen av stämningsansökan den 1 juli 2004.

Parternas talan

Allbröds käromål mot Malmbergsbagaren

Allbröd har till stöd för sitt skadeståndsyrkande anfört följande.

Polfärskt Bröd AB, med tidigare firma Allbröd AB, är landets näst största leverantör av bröd och kakor till dagligvaruhandeln. Bolaget säljer, distribuerar och exponerar produkter från olika ledande bagerier som Polarbröd, Finax Bröd, Korvbrödsbagaren, vačgott, Smarry, Hägges och Gille. Allbröd Lappland AB är ett av 21 lokalt ägda och verksamma företag som ingår i "Allbrödkoncernen" som ett fristående företag. Koncernen ägs av bland annat Allbröd Lappland AB men också av Polarbröd som äger 51 procent av aktierna i Polfärskt bröd AB. Detta bolag är vad man kallar en fullserviceleverantör till detaljhandeln med vilket olika leverantörer slutit olika former av avtal eller överenskommelser om samverkan. Polfärskt Bröd AB:s representanter åker ut till enskilda butiker, granskar hur de olika brödhyllorna ser ut, hur hyllorna är uppställda, hur hyllorna är uppdelade i olika typer av sortiment och föreslår med sin kunskap och kompetens inom handeln med brödprodukter hur hyllorna skall förändras och hur exponeringen av de olika produkterna skall göras för att en optimal försäljning av brödprodukterna skall uppnås. De olika företagen inom "Allbrödkoncernen", i detta fall Allbröd Lappland AB, arbetar efter samma koncept. I en "värdekedja" som består av brödtillverkare, distributörer, säljare och marknadsförare fram till butiken är de lokala företagen den del i kedjan som kommer direkt efter tillverkaren av brödet och tar del i hela "värdekedjan" fram till butiken som säljer bröd till slutkunden. Idén med Polfärskt bröd AB och Allbröd är alltså att i samverkan med olika tillverkare förmera bägge parternas omsättning genom den speciella kompetens som företagen i "Allbrödkoncernen" har. De olika företagen i koncernen har utöver det centrala sortimentet olika lokala avtal. Även Allbröd har ett antal egna avtal med egna produkter som levereras genom bolagets försorg. Det rör sig om bland annat glassprodukter och brödprodukter som det är lämpligt att tillföra det centrala sortimentet, eftersom bolaget ändå reser runt till butikerna. Resandet och transportererna till butikerna sker med egna lastbilar eller andra fordon som det står "Allbröd" på, men i vissa fall anlitas också andra transporter till små kunder. Allbröd har fem egna lastfordon som går på olika ruttor för leveranser. Chauffören utför inte bara själva körningen utan har också hand om en säljande kontakt med den enskilda butiken. När chauffören kommer till butiken lastar han av varorna och "produktplacerar" varorna inne i butiken eller, beroende på situationen, överlämnar endast varorna till butiken som själv ombesörjer placeringen av produkterna. Allbröd fakturerar butikerna för leveranser av de produkter som går ut från Allbröd och erhåller i sin tur fakturor från sina egna leverantörer. Det finns centralt tecknade avtal med samtliga de stora leverantörerna i "Allbrödkedjan", vilka avtal är tecknade på branschtypiska villkor. Allbröd startades vid årsskiftet 1996/1997 av P.T. som också är ägare av bolaget. Malmbergsbagaren är ett lokalt bageri med sitt verksamhetsområde förlagt till tätorterna Gällivare, Malmberget och Koskullskulle. Handelsbolaget ägdes vid den tiden av K.S. och H.B., som var sambor. H.B. skötte administration och försäljning medan K.S. hade ansvaret för bageriet. De separerade under år 2001. I samband med separationen lämnade hon verksamheten som togs över helt av K.S. Han är idag ensam ägare av aktiebolaget. I februari 1997 inleddes ett samarbete mellan Allbröd och Malmbergsbagaren. Malmbergsbagaren sade vid månadsskiftet februari/mars 2003 upp samarbetet till omedelbart upphörande, varvid Allbröd angavs vara Malmbergsbagarens transportör.

Allbröd var emellertid inte bara Malmbergsbagarens transportör utan parterna hade ett djupgående samarbete som dock inte dokumenterades skriftligen. Samarbetet diskuterades mellan P.T. och H.B. från att det inleddes och under hela den tid hon var delägare i handelsbolaget. K.S. har deltagit i diskussioner om samarbetet först efter att H.B. lämnade verksamheten. Samarbetet avsåg att Allbröd och Malmbergsbagaren tillsammans skulle marknadsföra, sälja och distribuera Malmbergsbagarens produkter i området utanför de tre nyss nämnda tätorterna, vilket var ett område som Malmbergsbagaren tidigare inte hade bearbetat. Samarbetet skedde på så sätt att Allbröd utöver marknadsföring, försäljning och distribution också skulle sköta faktureringen samt ansvara för kundernas kreditvärdighet och därmed också stå för kreditrisken. I Malmbergsbagarens ansvar låg att tillverka bra produkter och delta i utvecklingen av nya produkter om så överenskom. Allbröds säljchef var inledningsvis L.Y. och sedermera P.K. De har från samarbetets start haft fullt ansvar för all marknadsföring och lansering av sortiment och enskilda produkter innefattande även utformning och placering i butikernas bröдавdelning. De har planerat säljkampanjer tillsammans med Malmbergsbagaren samt informerat butikspersonal och handhaft den löpande kundvården, ofta tillsammans med den kundansvarige distributören, dvs. den som körde Allbröds fordon och utförde en del av dessa tjänster, allt i enlighet med Allbrödkoncernens affärsidé att i samarbete med tillverkaren åstadkomma en optimering av försäljningen från butik till konsument. Allbröd har alltså från samarbetets start svarat för all kundkontakt med butikerna och all praktisk ordermottagning per telefax och telefon. Malmbergsbagarens bröd är ett dagsfärskt bröd, vilket är det speciella för Malmbergsbagaren jämfört med de övriga brödsorter som Allbröd distribuerade. Malmbergsbagarens bröd var på det sättet ett bra komplement i värdekedjan som skulle utvecklas gemensamt av bolagen. Allbröd sammanställde varje dag de kundorder som inkom från bolagets hela kund- och kontaktnät utanför tätorterna, ett kund- och kontaktnät som Malmbergsbagaren tidigare inte haft tillgång till. Beställningarna till Allbröd sammanställdes till en order och sändes till Malmbergsbagaren via fax. På leveransdagens morgon hämtades brödet enligt denna order hos Malmbergsbagaren av Allbröd och därefter skedde i Allbröds egna lokaler en uppdelning av brödet på de olika kunderna och en fördelning av detta på Allbröds olika fordon för leverans enligt gällande besökschema. En mindre del av brödet lämnades till de externt avtalade distributörerna tillsammans med andra brödprodukter i Allbröds sortiment, mestadels till Poståkeriet. Under inledningen av samarbetet hade alltså Allbröd hand om alla kundkontakter och vidarebefordrade beställningar till Malmbergsbagaren varefter brödleverans från Malmbergsbagaren till Allbröd skedde genom att brödet hämtades från Malmbergsbagaren till Allbröd. Allbröds säljare utgick från Allbröds lokaler och utförde säljturer till kunder enligt gällande arbetschema på ett område som överhuvudtaget inte bearbetats av Malmbergsbagaren. Den säljare som distribuerade ordern hade den direkta och regelbundna kontakten på plats med respektive butiks brödansvarige. Antalet kundbesök per vecka varierade från sju till endast ett för mindre och avlägsna landsbygdsbutiker. Samarbetet kom ganska snabbt att expandera från en inledningsvis ganska blygsam volym. Malmbergsbagarens omsättning på det området hade ju varit nära noll innan samarbetet inleddes. Det förekom fortlöpande sammanträffanden och diskussioner mellan Allbröd och H.B. Man kom under slutet av 1990-talet överens om vissa anpassningar av samarbetet. Parterna märkte att samarbetet var positivt; det ledde till ökad omsättning till gemensam nytta. Mellan parterna diskuterades förändringar av orderlämningen. Och kom överens om att ordena från butikerna skulle lämnas direkt till Malmbergsbagaren i stället för att gå genom Allbröd, vilket medförde merarbete för båda parter då det blev dubbla ordergivningar. Samarbetet skulle effektiviseras genom att ett mellanled togs bort. Överenskommelsen innebar att beställningar skulle kunna göras såväl direkt till Malmbergsbagaren som till Allbröd. Det utvecklades emellertid så att beställningarna kom att ske direkt till Malmbergsbagaren, vilket var det för samarbetet mest effektiva sättet att hantera ordermottagningen. Detta innebar också att hela kärnan i en säljande organisations verksamhet, det som betecknas som företagshemligheter, nämligen hela kundregistret, lämnades ut

till Malmbergsbagaren i enlighet med den gemensamma målsättningen för samarbetet att utveckla en gemensam lönsamhet på ett område som tidigare inte bearbetats av Malmbergsbagaren. Parterna kom även överens om en ytterligare effektivisering, nämligen den att allt bröd skulle kundförpackas hos Malmbergsbagaren i stället för att en förpackning skedde hos Malmbergsbagaren och därefter en omlastning hos Allbröd. Förändringen innebar att Allbröds chaufförer hos Malmbergsbagaren hämtade det redan kundfördelade sortimentet som de skulle ha med sig på sin tur. Samarbetet har alltså sammanfattningsvis bestått i att man gått innanför varandras gränser vid fördelningen av de olika tjänster och åtgöranden som skulle ske för att utföra leverans av de bakade produkterna. Det pris som gällde ut mot kund var det pris som Malmbergsbagaren bestämde. Parterna kom överens om att Allbröd skulle ha en bonus på den försäljning som bolaget genererade inom det gemensamma samarbetsområdet som uppgick till 28 procent. I alla fakturor som skickats från Malmbergsbagaren till Allbröd har därför bonus angetts. Eftersom samarbetet hade lagts upp så att Allbröd skötte alla kundkontakter var det naturligt att Allbröd fakturerade kunderna, att Allbröd fick bonus i samarbetet på överenskommen nivå och att Malmbergsbagaren i sin tur fakturerade Allbröd för brödleveranserna. När samarbetet förändrades i slutet av 1990-talet förändrade man inte faktureringsens utformning utan denna förblev vid det ursprungliga systemet. Man har alltså använt beteckningarna bonus och provision i ett stort antal år. Parterna har dessutom samarbetat under olika upphandlingar, detta redan så tidigt som vid en kommunal upphandling år 1998. Detta samarbete gick till på ungefär samma sätt som samarbetet i övrigt, dvs. man använde sig inte av någon gemensam firmabeteckning utan anbud angavs av den ene i samråd med den andre i de fall där samarbetet skulle löpa på samma sätt som man agerade gentemot kunderna utanför de tre tätorterna. Parterna har under samarbetet också diskuterat rationaliseringar av verksamheten. Man har till och med diskuterat att flytta Malmbergsbagarens verksamhet till annan lokal, men där det slutligen blev så att Malmbergsbagaren stannade kvar i sina lokaler men kunde få till stånd en ombyggnad av lokalerna genom hyresvärdens försorg. Malmbergsbagaren har också presenterats som en samarbetspartner till Allbröd i en presentation av detta företag den 31 oktober 2001. Malmbergsbagaren ökade sin omsättning från år 1998 till år 2003, som var det sista hela samarbetsåret. Omsättningen ökade från 3,254 Mkr år 1998 till 5,476 Mkr år 2003. Orsaken till ökningen var samarbetet med Allbröd, som genererade 1,807 Mkr av ökningen under dessa år på drygt 2,2 Mkr. Samarbetet har medfört en fördelning av arbetsinsatser och resurser mellan parterna och en optimering av samarbetet genom att parterna frilastat varandra från arbetsuppgifter, i Allbröds fall från brödtillverkning, ordermottagning och förpackning av brödet samt i Malmbergsbagarens fall från alla försäljningsinsatser och all distribution. Allbröd har vidare överlämnat hela sitt kundregister till Malmbergsbagaren i syfte att utveckla samarbetet, som medförde en förbättrad ekonomi för bägge parter. Samarbetet kom emellertid inte att dokumenteras skriftligt; "sagt var sagt". Parterna litade på samarbetet som också fungerade i sju år. Under år 1999 tog P.T. kontakt med H.B. och skrev i ett dokument ner några enkla punkter hur Allbröd uppfattade att parterna då samarbetade. Dokumentet kom aldrig att undertecknas, men det skedde heller ingen förändring av samarbetet utan detta rullade på. Under senare delen av år 2003, när K.S. ensam drev Malmbergsbagaren inledde P.T. tillsammans med sina säljansvariga en diskussion med K.S., med syftet att ytterligare utveckla samarbetet och ta ökade marknadsandelar, dvs. utveckla samarbetet till båda parter fördel och ekonomiska nytta. I det sammanhanget ansåg P.T., som då varit verksam i branschen sju-åtta år, att det skulle vara en fördel att parterna, på samma sätt som gjordes inom "Allbrödgruppen", dokumenterade hur samarbetet såg ut. P.T. skissade därför på ett dokument, som innehöll en beskrivning av "dagsläget" för samarbetet och förslag till ytterligare utveckling av samarbetet. Parterna diskuterade en situation som var ganska tydlig ute i butikerna, nämligen att kunderna mer och mer krävde en ständig förändring av sortimentet. Konkurrerande tillverkare lanserade produkter med nytt utseende och nytt innehåll. Det gällde för en brödtillverkare

att komma med nya produkter för att vara med i konkurrensen. K.S. var inledningsvis mycket orolig över att Allbröd skulle ta över Malmbergsgagaren. Både P.T. och P.K. påtalade dock för honom upprepade gånger att det inte var Allbröds avsikt utan att avsikten var att utveckla samarbetet till ömsesidig nytta. Man hade ett antal möten där dokumentet diskuterades och slutligen i december 2003 efter ett antal förändringar i dokumentet sade K.S. till P.K. och P.T. att han skulle skriva på dokumentet. Dokumentet gjordes klart som ett avtal mellan parterna daterat den 9 december 2003, men någon påskrift av K.S. blev inte aktuell. Denne blev i stället därefter svår att få kontakt med. Det hände ingenting förrän den 26 februari 2004, när det som en blixtnär klar himmel kom ett fax från K.S. till Allbröd med texten, "Jag har sett över mina kostnader för transport av bröd utanför Malmfältet. Kostnaderna är för höga och jag vill därför säga upp vårt samarbete beträffande transporter från och med 27 februari. - Från och med 1 mars ordnar jag själv transporter". Det kom den 1 mars ett nästan likalydande dokument till Allbröd från K.S. Allbröd skulle alltså från en dag till en annan inte få delta i leveranserna av Malmbergsgagarens produkter. Detta innebar ett stopp av leveranser av färskbröd till butiker som redan hade beställt bröd. Det blev panik hos Allbröd som utan framgång försökte komma i kontakt med Malmbergsgagaren för att hitta en övergångslösning. Allbröd hade lagt upp rutter med försäljning baserade på att bolaget hade en årsomsättning om 1,8 Mkr på Malmbergsgagarens produkter. Bolaget hade dimensionerat sin personal för försäljning och distribution av Malmbergsgagarens produkter samt investerat i marknadsföring och i butiker byggt upp marknadsföring av Malmbergsgagarens produkter, vilka kostnader skulle täckas av omsättningen av dessa produkter. Allbröd hade också byggt upp kontakter med butiker och hade ett gott anseende bland dessa. Detta anseende skadades av den omedelbara förändringen av samarbetet mellan parterna. Allbröd drabbades av "badwill" genom att inte kunna leverera brödprodukter som var beställda. Allbröd tvingades omdisponera sina resurser till att rekrytera en ny leverantör av färskbröd, vilket så småningom också skedde. Under de första sex månaderna kunde Allbröd genomföra en viss blygsam försäljning av färskbrödsprodukter av det slag som Malmbergsgagaren hade levererat, men fick samtidigt vidkännas förluster på andra produkter, på vilka man inte hade möjlighet att lägga ner arbete på grund av att resurser togs i anspråk för att ersätta den förlorade omsättningen på Malmbergsgagarens produkter. Bolaget kunde inte dra in turerna till butikerna eftersom bolagets övriga produkter måste levereras. Det fanns inga rörliga kostnader som bolaget kunde dra ner på.

Allbröd har som grunder för sin talan åberopat följande.

Parterna har i februari 1997 inlett ett samarbete som pågått till den 1 mars 2004, i princip i sju år av oförändrad omfattning och framgångsrikt med fördelar för bägge parter. I branschen är det normalt med uppsägningstider som ligger på sex månader eller mer för att säkerställa envar parts rätt till omställningsmöjlighet för att inte en samarbetspartners verksamhet skall skadas.

I första hand hävdas att Allbröd och Malmbergsgagaren varit överens om en fem månaders skälig uppsägning enligt avtal som muntligen accepterades av Malmbergsgagarens företrädare i december 2003. Med anledning av att Malmbergsgagaren inte iakttagit den överenskomna uppsägningstiden eller annan skälig uppsägningstid skall Malmbergsgagaren ersätta den skada som uppkommit och som uppgår till det yrkade beloppet.

I andra hand hävdas att det finns en allmän kontraktsrättslig princip om lojalitetsplikt som Malmbergsgagaren genom sin med avsikt gjorda, uppsåtliga, omedelbara uppsägning har överskridit. Den lojalitetsplikten innebär att en part skall ge sin medkontrahent ett skäligt rådrum, en skälig uppsägningstid. Det kan inte krävas att parterna skall samarbeta i evig tid, men en part får inte förorsaka den andre parten skada. Enligt Allbröd skall omställningstiden rimligen vara fem månader eller alternativt annan skälig tid som rätten

bestämmer.

Det görs också gällande att Allbröd har rätt till skälig uppsägningstid på grund av att det emellan parterna förelegat ett agentliknande förhållande eller ett kommissionsliknande förhållande, varför agentlagstiftningens eller kommissionslagens regler om uppsägning är direkt eller i vart fall analogt tillämpliga. Det bör också övervägas om inte bestämmelser om uppsägningstid i lagen om handelsbolag och enkla bolag är tillämpliga eftersom förhållandet mellan parterna också kan liknas vid ett enkelt bolag.

Malmbergsbagaren har i skadeståndsfrågan anfört följande.

Det är riktigt att det var Allbröd som kontaktade Malmbergsbagaren i slutet av år 1996. Det som föreslogs från Allbröds sida och som avtalades mellan parterna var inget annat än att Allbröd skulle transportera och leverera Malmbergsbagarens bröd till kunder utanför tätorterna Malmberget, Gällivare och Koskullskulle. Malmbergsbagaren hade tidigare ombesörjt dessa transporter, främst genom att anlita Poståkeriet. Bageriet hade alltså kunder utanför dessa tätorter redan innan Allbröd kom in i bilden. Anledningen till att Malmbergsbagaren valde att träffa denna muntliga överenskommelse var att bolagets företrädare räknade med att transportererna skulle kunna bli billigare om Allbröd anlätades i stället för Poståkeriet. Parterna diskuterade inledningsvis en högre rabatt än den de till slut kom överens om, nämligen att Allbröd skulle få 28 procents rabatt på brödprodukterna från Malmbergsbagaren. Någon uppsägningstid avtalades aldrig vid detta tillfälle och det är det enda avtal som finns mellan parterna. Rabattsystemet eller samarbetet startade i början av år 1997 och det fungerade så som har sagts från motpartens sida, eller att Allbröd beställde bröd av Malmbergsbagaren och hämtade det och fakturerades inköpen en gång i veckan. Avtalet var ett vanligt köpeavtal där Allbröd lyckats pruta ned priset med 28 procent. Anledningen till att Malmbergsbagaren gick med på prutningen var att Allbröd skulle leverera brödet utanför tätorterna, vilket var leveranser som Malmbergsbagaren tidigare haft kostnader för. Parterna var överens om att Allbröd skulle fakturera slutkunderna, alltså de olika butikerna som brödet levererades till, i eget namn och för egen räkning. Äganderätten till brödet som köptes från Malmbergsbagaren övergick direkt till Allbröd. Det var fråga om ett vanligt köp. Allbröd köpte bröd dagligdags och fakturerades en gång i veckan. Det var aldrig så att Malmbergsbagaren fakturerade slutkunderna och Allbröd fick heller aldrig några provisioner utbetalda från Malmbergsbagaren utan fick alltid ett avdrag på det ordinarie priset. Det var aldrig så att Allbröd skulle sälja brödet vidare för Malmbergsbagarens räkning utan Allbröd sålde alltid vidare till slutkunderna. Parternas avtal var ett avtal emellan två helt självständiga företag och det bör bedömas som ett vanligt återförsäljarförhållande. Det vitsordas att parterna inte satt någon "etikett" på förhållandet mellan dem. Ibland har det sagts att Allbröd skulle få rabatt på priset. Det har också talats om provision och ibland om bonus. Det är dock egalt vilken beteckning som har använts. Innebörden har varit att Allbröd köpte bröd av Malmbergsbagaren och sålde det vidare till den som ville köpa. Det finns ingen praxis eller ens lagstiftning angående återförsäljningsförhållanden. Det finns heller ingen praxis om uppsägningstid utan det råder fri avtalsrätt. Malmbergsbagaren har inte fått se eller på annat sätt fått vetskap om vilka fakturor Allbröd skickade ut till respektive kunder. Det är däremot säkert riktigt att Allbröd utgått från Malmbergsbagarens ordinarie priser eftersom kunderna tidigare hade köpt från Malmbergsbagaren och Allbröd fick betala frakt till Poståkeriet när detta anlätades. Kunderna visste mycket väl vad brödprodukterna kostade. Allbröd hade därför troligen stött på patrull om bolaget försökt ta ett högre pris. Allbröd har därför säkerligen av butikerna tagit ut vad bolaget betalade till Malmbergsbagaren med tillägg av 28 procent. Det är dock ingenting som Malmbergsbagaren har någon kännedom om och det har heller aldrig diskuterats mellan parterna. Det är riktigt att förhållandet som rådde mellan parterna ändrades över tiden. Malmbergsbagaren vill dock uttrycka det annorlunda än vad som gjorts från Allbröds sida. Malmbergsbagarens företrädare upplevde att Allbröd ville

minimera sin egen arbetsinsats och sina egna kostnader. Det var även så att vissa av kunderna fortsatte att ringa direkt till Malmbergsbagaren och lägga sina beställningar. Parterna kom därför till slut överens om att slutkunderna skulle ringa direkt till Malmbergsbagaren för att göra sina beställningar. I och med detta kunde också faktureringarna ändras. Malmbergsbagaren kunde ju paketera brödet direkt till slutkund eftersom bageriet visste vilken kund som skulle ha varorna. Detta förändrade inte förhållandet mellan parterna i sak utan var bara en rent praktisk hantering. Rätteligen borde rabatten då ha minskats eftersom Malmbergsbagaren gjorde en hel del arbete som Allbröd borde ha gjort, nämligen kontakterna med kunderna i samband med beställningarna, arbetet med att paketera brödet till varje slutkund och merarbetet att precisera på fakturorna till Allbröd vad som avsåg respektive slutkund. Det är riktigt att Malmbergsbagarens försäljning utanför tätorterna ökade mer och mer. Det var naturligt eftersom flera leveransbagerier i närområdet lades ner eller gick i konkurs och alltså inte längre var konkurrenter till Malmbergsbagaren, vars ställning stärktes när konkurrenterna försvann allteftersom. Jokkmokksbröd lades ner år 1998, Juvelbagaren i Kiruna år 2000, Domusbageriet i Gällivare samma år, Hedmans bageri i Boden år 2000 eller år 2001, Mackan i Gällivare år 2002, Larssons bageri i Luleå (Skogaholms) år 2003 och Schultz bageri i Luleå samma år. Det är också riktigt att Allbröd har kontaktat Malmbergsbagaren vid olika tillfällen och velat fördjupa och förändra och rent ut sagt lägga sig i skötseln av Malmbergsbagaren. Det var alltid Allbröd som kontaktade Malmbergsbagaren vid de olika tillfällena för att ändra och lämna synpunkter på hur parterna skulle gå vidare. Malmbergsbagaren fortsatte trots påståenden att lämna egna anbud till exempelvis Gällivare kommun och Matlaget AB i Gällivare. Bolaget fortsatte även att driva verksamheten efter eget huvud. Hösten 2003 tog P.T. på nytt upp frågan om att man skulle ändra den ursprungliga överenskommelsen från år 1997. Det var Allbröd som drev på och K.S. var mer eller mindre motvillig. P.T. tog fram avtalsförslaget daterat den 9 december 2003 och förhandlingar fördes om att ändra det ursprungliga återförsäljarförhållandet till något annat. K.S. är inte affärsman utan bagare och han tyckte att P.T:s förslag såg konstigt ut. Han fick ett exemplar av avtalsförslaget och sade att han ville fundera på det. Han nämnde också för P.T. och P.K. att han ville kontakta sin rådgivare, revisorn J.H., för att höra vad denne tyckte om förslaget. K.S. tog med sig avtalsförslaget till J.H., som gav K.S. rekommendationen att inte anta förslaget. K.S. undertecknade därför inte avtalet. Han ville inte ändra på det förhållande som rått mellan parterna sedan år 1997. Genom avtalet föreslog Allbröd ganska stora förändringar. Malmbergsbagaren skulle i stället för Allbröd fakturera samtliga kunder veckovis i efterskott. Allbröd ville också sköta brödleveranserna inom tätorterna och få provision på den försäljningen. Allbröd erbjöd alltså Malmbergsbagaren att teckna ett agentavtal med Allbröd. Avtalet innehöll även bestämmelse om avtalstid, uppsägningstid och förlängningstid vid utebliven uppsägning. Malmbergsbagarens företrädare ansåg, oavsett hur avtalet skulle betecknas, att det inte var ett bra avtal som bolaget ville träda in i och meddelade Allbröd att man inte ville anta förslaget utan att det ursprungliga avtalet skulle fortsätta att gälla. Allbröds företrädare gillade inte beskedet utan försökte upprepade gånger kontakta K.S. och förmå honom att ändra sig. Det gick till och med så långt att P.T. uppsökte rådgivaren J.H. och försökte förmå denna att påverka K.S. att anta förslaget. Det är riktigt att K.S. därefter drog sig undan och att det inte gick att få kontakt med honom. K.S. kände sig minst sagt obehagligt berörd av försöken att påtvinga honom en ny överenskommelse som han inte ville ha. Därför kan det inte ha kommit som en blixtnedslag från klar himmel när han några månader senare sade upp den ursprungliga överenskommelsen.

Malmbergsbagaren bestrider att bageriet före överenskommelsen med Allbröd inte haft distribution utanför tätorterna. Man anlidade Poståkeriet och andra åkerier och hade en del av kunderna sedan tidigare.

Det är naturligt att Allbröd planerat kampanjer och kundkontakter. Bolaget ville ju sälja så mycket som möjligt. Det låg i Allbröds intresse att sälja så mycket som möjligt eftersom vinsten ju låg på 28 procent. Kampanjer och

kundkontakter visar inte att det varit något djupare samarbete mellan Allbröd och Malmbergsbagaren.

Allbröd påstår att bolaget överlämnat sitt kundregister som en slags affärshemlighet till Malmbergsbagaren. Många av kunderna var dock redan kända av Malmbergsbagaren sedan tidigare och även om kunderna inte var kända så var det inte svårt att veta vilka som kunde vara intresserade av att köpa bageriprodukter i närområdet.

Vissa av handlingarna som Allbröd skickat ut med angivande av Malmbergsbagaren som samarbetspartner har Malmbergsbagaren inte sett förrän handlingarna getts in i målet. Det rör sig om bolagsrelaterade handlingar som Allbröd lämnat i kontakter med sina kunder. Vid något tillfälle har P.T. ringt och frågat om Malmbergsbagaren gick med på att Allbröd "satte ut" Malmbergsbagarens logotyp. K.S. har då svarat att det gick bra att använda denna om Allbröd "satte ut" logotyper för andra företag som Allbröd sålde åt.

Det är riktigt att samarbetet inte dokumenterades. Det fanns egentligen inte mycket att dokumentera. Parterna hade ett återförsäljarförhållande i vilket Allbröd fick lov att köpa Malmbergsbagarens bageriprodukter med 28 procents rabatt mot att Allbröd levererade utanför tätorterna. Det är naturligt att det inte finns något dokumenterat om ett djupare samarbete mellan parterna eftersom det inte har funnits några planer på ett sådant samarbete. Utan det har varit Allbröd som hela tiden haft ett intresse att närma sig Malmbergsbagaren och K.S. kände oro över att Allbröd ville ta över hans företag.

Malmbergsbagaren har som grunder för sitt bestridande av Allbröds skadeståndstalan åberopat följande.

Malmbergsbagaren gör gällande att parterna inte har avtalat någon uppsägningstid eller varit överens om någon skälig uppsägningstid samt att någon uppsägningstid inte kan anses gälla mellan parterna enligt allmänna kontraktsrättsliga principer mot bakgrund av rådande omständigheter, dvs. att Malmbergsbagarens företrädare vägrat skriva på agentavtalet i december 2003 och förhållandet mellan parterna därefter förvärrades genom att Allbröd försökte påverka Malmbergsbagarens revisor. Malmbergsbagaren bestrider att det rått ett agentförhållande, kommissionsförhållande eller enkelt bolagsförhållande mellan parterna. För det fall att agentlagen, lagen om kommission eller lagen om handelsbolag och enkla bolag skulle anses direkt eller analogt tillämplig görs gällande att Malmbergsbagaren haft rätt att med omedelbar verkan säga upp avtalet då Allbröd under långvarig medveten påverkan sökt förmå Malmbergsbagarens företrädare att ingå ett skriftligt avtal som skulle vara till nackdel för Malmbergsbagaren; Allbröd har därigenom brutit i sin lojalitetsplikt mot Malmbergsbagaren. Malmbergsbagaren bestrider också att det finns någon praxis om uppsägningstid i bageribranschen.

Malmbergsbagarens käromål mot Allbröd

Det är ostridigt mellan parterna att Allbröd är betalningsskyldigt mot Malmbergsbagaren för ifrågavarande brödleveranser i den mån Allbröd inte får bifall till sin skadeståndstalan.

Malmbergsbagaren har när det gäller yrkad ränta gjort gällande att denna är avtalad mellan parterna.

Allbröd har bestritt att räntan är avtalad.

Utredningen i målet

Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

Förhör under sanningsförsäkran har ägt rum med P.T. på begäran av Allbröd

och med K.S. på begäran av Malmbergsbagaren.

Som vittnen har hörts L.Y., P.K. och H.J. på Allbröds begäran samt J.H. på Malmbergsbagarens begäran.

- - -

Domskäl

Allbröd och Malmbergsbagaren hade en affärsförbindelse som inleddes någon gång i februari 1997 och som Malmbergsbagaren ensidigt bringade att upphöra den 1 mars 2004 genom en uppsägning som tillställdes Allbröd några dagar tidigare.

Allbröd gör gällande att Malmbergsbagaren ådragit sig skadeståndsskyldighet mot bolaget genom inte iaktta uppsägningstid.

Allbröd gör i första hand gällande att parterna avtalat om uppsägningstid. Enligt Allbröd har parterna i slutet av år 2003 i samband med förhandlingar om sitt samarbete muntligen avtalat om fem månaders uppsägningstid eller i vart fall varit överens om att skälig uppsägningstid skulle gälla. Det framgår i målet att Allbröds företrädare P.T. i december 2003 hade tagit fram ett förslag till skriftligt avtal med parterna om deras samarbete. Förslaget innehöll bland annat att avtalet skulle gälla för tiden den 1 januari-den 31 december 2004 med fem månaders uppsägningstid och därefter förlängas två år i taget med 12 månaders uppsägningstid. Enligt Allbröd accepterade K.S. som företrädare för Malmbergsbagaren avtalsförslaget muntligen. P.T. har hört under sanningsförsäkran uppgett att K.S. vid ett möte mellan parterna den 5 december 2003 gav sitt ord på att han skulle skriva under avtalet samt att denne den 9 december 2003 uppgav att han påföljande dag skulle lämna ett undertecknat avtal till Allbröd. P.K. har vittnat att K.S. vid ett möte mellan parterna i december sagt att han ville skriva på avtalet men att det var något i avtalet som han ville ändra. K.S. har under sanningsförsäkran uppgett att han gav Allbröds företrädare beskedet att han ville diskutera avtalsförslaget med sin rådgivare J.H. innan han tog ställning till förslaget. J.H. har i sitt vittnesmål bekräftat att K.S. tog kontakt med honom för att få hans synpunkter på avtalet. Uppgifterna om vad som förekommit mellan parterna i december 2003 går alltså isär och avtalsförslaget blev aldrig underskrivet av K.S. Tingsrätten finner att Allbröd inte lyckats styrka att parterna vid denna tidpunkt avtalade om uppsägningstid. Det har inte gjorts gällande att parterna vid någon annan tidpunkt avtalat om uppsägningstid.

Frågan är då om Malmbergsbagaren ändå varit skyldig att iaktta uppsägningstid. Allbröd hävdar att en sådan skyldighet följer av en allmän kontraktsrättslig princip om lojalitetsplikt mellan parterna alternativt av en direkt eller analog tillämpning av bestämmelser om uppsägning i agentlagstiftningen, kommissionslagstiftningen eller lagstiftningen om enkla bolag.

Av betydelse för denna fråga är vad avtalet mellan parterna egentligen innehållit. Enligt Malmbergsbagaren var parternas avtal ett vanligt köpeavtal eller möjligen ett avtal om återförsäljning, medan det enligt Allbröd var ett avtal som gick längre än ett rent leveransavtal eller ett avtal om återförsäljning genom det samarbete som förekom och som parterna var överens om. Allbröd har i det hänseendet pekat på att Allbrödkoncernen har en affärsidé som innebär att organisationen utvecklar marknaden utifrån sin försäljningsorganisation samt hävdar att parterna i linje med denna affärsidé och Allbrödgruppens arbetssätt varit överens bland annat beträffande gemensam marknadsföring innefattande också exponering av Malmbergsbagarens produkter i butiker och kampanjer. Allbröd har vidare gjort gällande att bolaget sålt Malmbergsbagarens produkter mot provision, att parterna uppträtt gemensamt vid upphandlingar, att parterna gemensamt diskuterat produktveckling och att Malmbergsbagaren fått del av Allbröds

kundregister. Malmbergsbagaren har menat att marknadsföringen skett enbart i Allbröds eget intresse samt bestritt att parterna gjort gemensamma upphandlingar, att gemensam produktutveckling förekommit och att Allbröd sålt Malmbergsbagaren mot provision. Förhören med P.T., L.Y. och P.K. ger vid handen att affärsförbindelsen mellan parterna åtminstone från Allbröds sida uppfattats ha den innebörd som Allbröd påstår. Samarbetets närmare innebörd har emellertid inte dokumenterats skriftligt. P.T. har under år 1999 och i slutet av år 2003 upprättat skriftliga dokument som enligt honom bland annat innehållit en sammanfattning av innebörden av parternas samarbete. Det ledde inte vid något av tillfällena till att ett skriftligt avtal kom till stånd. Detta förhållande talar för att Malmbergsbagaren haft en annan uppfattning om innebörden av parternas samarbete. Enligt tingsrätten kan det i avsaknad av skriftlig dokumentation inte anses utrett att parterna varit överens om att rättsförhållandet mellan dem innefattade ett avtal med innebörd som Allbröd gör gällande.

Enligt nutida rättsuppfattning anses som en allmän rättsgrundsats gälla att parterna i ett avtalsförhållande har en generell plikt att vara lojala mot varandra. Lojalitetsplikten är särskilt framträdande i varaktiga relationer och har ansetts ge uttryck för tanken att parterna inte ensidigt får hävda sina intressen till förfång för varandra, utan i stället inom vissa gränser är skyldiga att beakta varandras intressen. Innebörden av lojalitetsplikten är vag. Den har inte blivit föremål för lagstiftning och rättspraxis är sparsam. (Se t.ex. Nicander i Juridisk Tidskrift 1995/96 s. 31 ff. och Ramberg, Allmän avtalsrätt, 1991, s. 138 ff.)

Med den bedömning tingsrätten gjort beträffande innehållet i parternas avtal skulle det enligt tingsrättens mening föra för långt att med hänvisning till en lojalitetsplikt fylla ut avtalet med ett villkor om uppsägningstid. Det kan inte heller anses finnas förutsättningar för att fylla ut avtalet med ledning av bestämmelser om uppsägningstid i någon av den av Allbröd angivna lagstiftningen.

Tingsrätten kommer alltså fram till att Malmbergsbagaren haft rätt att avsluta parternas avtal på sätt som skett. På grund härav kan Allbröds yrkande om skadestånd inte vinna bifall.

Vid denna bedömning av Allbröds skadeståndstalan är Malmbergsbagarens fordran på Allbröd ostridig. Malmbergsbagarens yrkande om betalning skall alltså bifallas. När det gäller ränteyrkandet är det ostridigt att betalningsvillkoret "15 dagar netto" och en dröjsmålsränta om 10,5 procent angetts på de fakturor som Allbröd fått. Malmbergsbagaren har anfört att betalningsvillkoret "10 dagar netto" först tillämpades mellan parterna, men att betalningsfristen efter en tid förlängdes till 15 dagar från fakturans datum på begäran av Allbröd. Uppgiften, som bekräftats av K.S. vid partsförhöret, har inte mött någon gensaga från Allbröds sida. Mot den bakgrunden finner tingsrätten styrkt att förfallodagen för de aktuella fakturorna bestämts i förväg. Malmbergsbagaren har inte gjort gällande att beräkningen i övrigt av eventuell dröjsmålsränta varit på tal mellan parterna. Det förhållandet att en räntesats angetts på fakturorna utan att det lett till någon invändning från Allbröd kan inte anses innebära att den är avtalad. Räntan skall därför beräknas enligt 6 § räntelagen från 15 dagar efter respektive fakturadag.

Domslut

1. Tingsrätten förpliktar Allbröd Lappland Aktiebolag att till Malmbergsbagarns Förvaltning Aktiebolag betala 109 599 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen på 39 897 kr från den 21 februari 2004, på 37 690 kr från den 28 februari 2004 samt på 32 012 kr från den 6 mars 2004, allt till dess betalning sker.
2. Tingsrätten lämnar Allbröd Lappland Aktiebolags talan mot Malmbergsbagarns Förvaltning Aktiebolag utan bifall.

Hovrätten för Övre Norrland

Allbröd Lappland Aktiebolag överklagade i Hovrätten för Övre Norrland och yrkade så som framgår av hovrättens dom.

Hovrätten (hovrättsrådet Ingrid Olsson, f.d. rådmannen Bengt Stenudd samt tf. hovrättsassessorerna Magnus Forsberg, referent, och Mikael Forsgren) anförde följande i dom den 29 november 2007.

Inledande anmärkningar

Tingsrättens dom har överklagats av Allbröd Lappland Aktiebolag, som hovrätten i fortsättningen benämner endast Allbröd. I likhet med vad som skett i tingsrättens dom använder hovrätten benämningen Malmbergsbagarn för både Malmbergsbagarn Förvaltning Aktiebolag, som är motpart i hovrätten, och det tidigare handelsbolag vars verksamhet fortsatts av aktiebolaget.

I tingsrättens dom har beträffande Allbröds skadeståndstalan antecknats att Allbröd yrkar förpliktande för Malmbergsbagarn att till Allbröd utge 210 830 kr jämte ränta samt att Malmbergsbagarn vitsordar kapitalbeloppet. Det har emellertid inte noterats vari skadan uppges ha bestått eller hur beloppet 210 830 kr har framräknats. - I Allbröds stämningsansökan anfördes följande: Skadestånd skall utgå för den skada som uppkommit med anledning av att Malmbergsbagarn inte iakttagit fem månaders uppsägningstid. Skadan består i utebliven provision under fem månader. Den totala försäljning av Malmbergsbagarns produkter som skett genom parternas samarbete har under år 2003 uppgått till 1 800 000 kr. Den provision som Allbröd erhållit uppgick till 506 000 kr, vilket innebär en genomsnittlig provision om 42 166 kr per månad. Skadeståndet skall motsvara förlusten av den intäkten under en skälig uppsägningstid av fem månader och kommer därmed att uppgå till 210 830 kr.

Yrkanden m.m. i hovrätten

Allbröd har i hovrätten beträffande Malmbergsbagarns fordran enligt punkten 1 i tingsrättens domslut förklarat att Allbröd, för det fall att det inte blir aktuellt att låta något skadestånd gå i avräkning mot Malmbergsbagarns fordran, medger att till Malmbergsbagarn utge såväl angivet kapitalbelopp om 109 599 kr som ränta i enlighet med domslutet.

Allbröd har emellertid yrkat att hovrätten undanröjer förpliktandet för Allbröd enligt punkten 1 i tingsrättens domslut och i stället ålägger Malmbergsbagarn att till Allbröd utge det belopp varmed Allbröds fordran på skadestånd med (5 x 42 166 =) 210 830 kr överstiger Malmbergsbagarns fordran på 109 599 kr, dvs. 101 231 kr, jämte ränta på sistnämnda belopp enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 1 juli 2004 till dess betalning sker. För det fall att hovrätten skulle anse att Allbröd visserligen har rätt till skadestånd men till ett lägre belopp än 109 599 kr har Allbröd gjort gällande att avräkning mot Malmbergsbagarns fordran skall ske på beloppen enligt de olika fakturorna i åldersordning, varvid den äldsta fakturan tas i anspråk först. Allbröd har vidare gjort gällande att, i den mån avräkning av Allbröd tillkommande fordran på skadestånd sker mot Malmbergsbagarns fordran, ränta inte skall utgå på någondera av fordringarna.

Malmbergsbagarn har bestritt ändring av tingsrättens domslut. Bolaget har vitsordat att Allbröds skada uppgått till 42 166 kr per månad. Vidare har bolaget anslutit sig till vad Allbröd anför om att vid en eventuell avräkning ränta inte skall utgå på något av de kapitalbelopp som räknas av mot varandra. Bolaget har också lämnat utan erinran vad Allbröd anför om ordningen för avräkning mot belopp enligt olika fakturor samt vitsordat den ränta som Allbröd yrkat på eventuellt överskjutande skadeståndsbelopp.

Hovrättens domskäl

Parternas talan i hovrätten

Parterna har i hovrätten åberopat samma grunder och omständigheter som vid tingsrätten med förtydliganden m.m. enligt följande.

Allbröd: Enligt sin andrahandsinställning hävdar Allbröd att Malmbergsbagarns uppsägning med omedelbar verkan strider mot branschpraxis, allmänna kontraktsrättsliga principer och den lojalitetsplikt som kontraktsparter har att iaktta gentemot varandra. Dessa allmänna kontraktsrättsliga principer och lojalitetsplikten ålägger part att iaktta skälig uppsägningstid. Enligt Allbröd kan i förevarande fall, med beaktande av parternas långa och djupgående samarbete samt deras diskussioner om ett utvecklande av detta samarbete, skälig uppsägningstid bestämmas till fem månader. Skulle hovrätten inte godta den uppsägningstiden föreligger i allt fall rätt till en uppsägningstid som är kortare än fem månader. Allbröd vidhåller dessutom att det mellan parterna förelegat ett agent- eller kommissionsliknande förhållande, varför agentlagstiftningens eller kommissionslagens regler om uppsägningstid är direkt eller i vart fall analogt tillämpliga. Även om samarbetet mellan parterna skulle betecknas som återförsäljarsamarbete har uppsägningstid gällt. Denna är ett uttryck för den lojalitetsplikt som föreligger i återförsäljarrelationen. Uppsägningstidens längd skall bestämmas efter skälighet. Allbröd vidhåller slutligen att förhållandet mellan parterna också kan liknas vid ett enkelt bolag och att därför bestämmelser om uppsägningstid i lagen om handelsbolag och enkla bolag kan vara tillämpliga. - Allbröd vill påpeka att det i såväl 1999 års avtalsförslag som 2003 års avtalsförslag, vilka båda lades fram av Allbröd, fanns avtalsvillkor om uppsägningstid. Vidare vill Allbröd framhålla följande. Enligt avtalet mellan parterna sålde Allbröd Malmbergsbagarns produkter med ensamrätt utanför centralorterna Gällivare, Malmberget och Koskullskulle. I samarbetets natur låg också att Allbröd underlät att utföra leveranser från andra aktörer vilkas produkter direkt konkurrerade med Malmbergsbagarns färskbrödsortiment.

Malmbergsbagarn: Det har inte - vare sig på grund av överenskommelse eller på någon annan grund - förelegat skyldighet för parterna att iaktta uppsägningstid. Malmbergsbagarn hävdar att det varit fråga om ett vanligt avtal om köp av bröd eller ett enkelt återförsäljarförhållande. Oavsett hur parternas samarbete betecknas kan man inte ur de källor som Allbröd åberopar härleda någon skyldighet att iaktta uppsägningstid. Malmbergsbagarn gör för övrigt gällande att Allbröd först i hovrätten åberopat branschpraxis. - K.S. har inte handlat illojalt genom att vid månadsskiftet februari/mars 2004 säga upp parternas samarbete med omedelbar verkan. Allbröd hade i samband med det avtalsförslag som presenterats i slutet av år 2003 varit påträngande i sina försök att genomföra förändringar som Malmbergsbagarn inte ville ställa upp på. Malmbergsbagarn hade ett intresse av minska sina transportkostnader.

Utredningen i hovrätten

- - -

Hovrättens bedömning

Målet i huvudsaken

Det är ostridigt att Malmbergsbagarn alldeles före månadsskiftet februari/mars 2004 sagt upp sitt avtal med Allbröd att upphöra - praktiskt taget - omedelbart. Huvudfrågan i målet gäller huruvida Malmbergsbagarn ådragit sig skadeståndsskyldighet mot Allbröd genom att inte iaktta uppsägningstid.

Förelåg någon uttrycklig överenskommelse i fråga om uppsägningstid?

Allbröd har hävdat att parterna i samband med avtalsförhandlingar i december 2003 kommit överens om en fem månaders skälig uppsägningstid.

Hovrätten delar tingsrättens bedömning att Allbröd inte lyckats visa att parterna träffat någon överenskommelse om uppsägningstid i samband med nämnda avtalsförhandlingar.

I sammanhanget bör emellertid noteras följande. Diskussioner om att reglera parternas avtalsförhållande i skrift har förekommit på Allbröds initiativ såväl år 1999 som år 2003. Varför inget avtal kom att undertecknas år 1999 är inte helt klarlagt i målet. Beträffande 2003 års avtalsförslag har K.S. uppgett att han inte undertecknade det eftersom han tyckte att det var ekonomiskt ofördelaktigt för Malmbergsbagarn. Enligt Allbröd fanns ett avtalsvillkor om uppsägningstid i det avtalsförslag som bolaget presenterade år 1999. Det förefaller sannolikt att det förhöll sig på det sättet. Utredningen ger också vid handen att det fanns ett förslag till reglering av frågan om uppsägningstid även i 2003 års avtalsförslag. Malmbergsbagarn synes inte, vare sig i samband med 1999 års diskussioner eller i samband med förhandlingarna 2003, ha fört på tal med Allbröd sin syn på frågan huruvida uppsägningstid skulle gälla och hur lång denna i så fall skulle vara. Frågan kan antas ha kommit i skymundan när Malmbergsbagarn hade att ta ställning till framlagda avtalsförslag. Ingenting har dock framkommit som skulle kunna tyda på att Malmbergsbagarn haft invändningar mot att uppsägningstid skulle gälla mellan parterna.

Det kan mot denna bakgrund konstateras att parterna inte träffat någon uttrycklig överenskommelse i fråga om uppsägningstid, vare sig om att en sådan skulle gälla eller om att en sådan inte skulle gälla.

Har skyldighet att iaktta uppsägningstid förelegat trots att det inte funnits någon uttrycklig överenskommelse i frågan?

Det kom, trots Allbröds initiativ, aldrig till något skriftligt avtal mellan parterna, fastän deras samarbete fortgick i åratal och i vissa avseenden ändrades under tidens gång. Att det inte blev något skriftligt avtal beror främst på Malmbergsbagarn. Parternas förhållande reglerades av muntligt avtal. Typiskt sett innefattar ett muntligt avtal en betydligt mer begränsad reglering än ett skriftligt avtal, och det är vanligare vid ett muntligt avtal än vid ett skriftligt att parterna inte med varandra uttryckligen tagit upp vad som skall gälla i ett något visst väsentligt hänseende. I ett avtal där en viss fråga inte är uttryckligen reglerad kan avtalet s.a.s. fyllas ut med ett villkor som följer eller kan anses följa av lagbestämmelser, allmänna kontraktsrättsliga principer m.m. Frågan är då om det i förevarande fall - där det inte funnits någon uttrycklig överenskommelse i fråga om uppsägningstid - med sådan utfyllnad av parternas avtal har funnits en skyldighet att iaktta uppsägningstid.

Allbröd har till stöd för sin ståndpunkt att Malmbergsbagarn haft att iaktta uppsägningstid även om sådan inte varit uttryckligen överenskommen hänvisat bl.a. till vad som följer av branschpraxis och allmänna kontraktsrättsliga principer. Allbröd har också hävdatt att det mellan parterna förelegat ett agentliknande förhållande, ett kommissionsförhållande eller ett förhållande som kan liknas vid ett enkelt bolag, varför reglerna om uppsägningstid i vissa angivna lagar skulle vara direkt eller analogt tillämpliga.

För bedömningen av om Malmbergsbagarn varit skyldig att iaktta uppsägningstid trots avsaknad av uttrycklig överenskommelse därom är innehållet i parternas avtal i övrigt av betydelse.

I målet är ostridigt att parterna i februari 1997 inledde en affärsförbindelse som fortgick fram till dess att Malmbergsbagarn sade upp samarbetet. Det är vidare ostridigt att samarbetet bestod i att Allbröd med ensamrätt skulle distribuera Malmbergsbagarns produkter utanför Gällivares, Malmbergets och Koskullskulles centralorter. Enligt Malmbergsbagarn var parternas avtal ett vanligt köpeavtal eller möjligen ett avtal om återförsäljning, medan det enligt Allbröd var ett avtal som gick längre än ett rent leveransavtal eller ett avtal om återförsäljning på grund av det samarbete som förekom och som parterna var

överens om. Enligt Allbröd innebar samarbetet att Allbröd utöver att ombesörja själva distribueringen även skulle marknadsföra och sälja Malmbergsbagarns produkter, att parterna gjorde gemensamma upphandlingar, att parterna diskuterade produktutveckling och att Malmbergsbagarn fick del av Allbröds kundregister, m.m. Enligt Allbröds beskrivning tog Malmbergsbagarn emot order antingen från Allbröd eller direkt från kund och tillverkade produkter efter beställningarna. Allbröd har tillagt att Malmbergsbagarn fakturerade Allbröd med avdrag för avtalad provision på Malmbergsbagarns normala priser, medan Allbröd i sin tur fakturerade kunderna.

Att samarbetet haft den utformning som Allbröd beskrivit har omvitnats av Allbröds företrädare P.T. samt av L.Y. och P.K. Även K.S. har i stora delar vitsordat att samarbetet haft den utformning som Allbröd gjort gällande. Mot bakgrund av vad som framkommit genom förhören finner hovrätten att Allbröd visat att samarbetet till stora delar haft det innehåll som Allbröd gjort gällande. Samarbetet förefaller, med hänsyn bl.a. till att Malmbergsbagarn fakturerat Allbröd, som i sin tur fakturerat kunderna, närmast vara att beteckna som ett återförsäljaravtal, vilket förefaller ha varit relativt långtgående.

Det aktuella avtalet mellan parterna är av varaktig karaktär men samtidigt tidsobestämt. Utgångspunkten är att tidsbestämda avtal när som helst får sägas upp utan att man behöver ange några skäl för uppsägningen. I viss lagstiftning finns reglering av uppsägningstidens längd m.m. rörande tidsbestämda avtal. För handelsagentavtal anges i 24 § andra stycket lagen (1991:351) om handelsagentur att uppsägningstiden skall vara från en månad upp till sex månader beroende på hur lång uppdragstiden varit. Vid kommission gäller, enligt 50 § lagen (1914:45) om kommission, att uppsägningstiden är en till tre månader beroende på uppdragstidens längd. Någon lagstiftning som reglerar återförsäljaravtal finns inte. Visst utrymme kan finnas att tillämpa bestämmelserna om uppsägningstid i lagen om handelsagentur analogt på återförsäljaravtal, exempelvis i de fall återförsäljaravtalet varit långvarigt och återförsäljaren haft en agentliknande ställning (SOU 1984:85 s. 186, samt Jan-Åke Nyström, Kontraktsbrott vid agenturavtal, 2004, s. 68 och 111-114, och Christina Ramberg, Kontraktstyper, 2005, s. 256-257).

I förevarande fall har Allbröd på samma sätt som en agent anlåtts för att med ensamrätt sköta marknadsföringen, försäljningen och distribueringen på en delvis ny marknad, dvs. utanför centralorterna Gällivare, Malmberget och Koskullskulle där Malmbergsbagarn tidigare endast bedrivit försäljning i mindre skala. Allbröd har lagt ned tid och resurser på att bygga upp en kundkrets i området och har därigenom lyckats öka Malmbergsbagarns försäljning. Vidare har Allbröd underlåtit att utföra leveranser från andra aktörer av produkter som legat i direkt konkurrens med Malmbergsbagarns färskbrödsortiment. Samarbetet mellan parterna har varit långvarigt. Det har också varit nära, såtillvida att Allbröd exempelvis lämnat över sitt kundregister till Malmbergsbagarn, något detta bolag också haft nytta av efter det att samarbetet upphört. Allbröds ställning får mot bakgrund härav anses ha varit i viss mån agentliknande.

Eftersom såväl agent- och kommissionsavtal som återförsäljaravtal i allmänhet är långvariga och förutsätter ett nära samarbete mellan parterna är dessa skyldiga att tillvarata varandras intressen på en rad olika sätt, dvs. de är skyldiga att vara lojala. I lagen om handelsagentur anges uttryckligen att parterna skall handla lojalt och redligt mot varandra (5 och 7 §§). Ofta kommer också preciserade lojalitetsskyldigheter till uttryck i avtalet. Även utan sådana uttryckliga bestämmelser föreligger emellertid lojalitetsplikter. Parterna har sådana förpliktelser mot varandra för att möjliggöra och underlätta en riktig avtalsuppfyllelse. Tanken är att båda parter skall hjälpa varandra att få ut så mycket som möjligt av avtalet. Detta innebär alltså att en part inte enbart skall tillvarata sitt eget intresse; han skall också vara lojal och hjälpa motparten. Grundidén är att man i första hand skall tänka på sig själv, men om det inte kostar för mycket måste man vara aktiv till förmån för motparten (Jan

Ramberg och Christina Ramberg, Allmän avtalsrätt, 2006, s. 35-36).

Iakttagande av uppsägningstid är ett sätt att visa hänsyn till motpartens intresse och kan därför, beroende på omständigheterna, uppfattas som lojalitetsförpliktelse.

I förevarande fall har båda parter till följd av sitt ömsesidiga beroende av avtalsförhållandet varit i behov av en omställningstid för att inte drabbas av skada om den andra parten ville frånträda avtalet. Det är tydligt att Malmbergsbagarn genom att iaktta uppsägningstid hade kunnat hindra eller åtminstone minska skadan för Allbröd. Ett sådant förhållningssätt från Malmbergsbagarns sida skulle därför ha haft en påtagligt positiv effekt på Allbröds avtalsvärde utan att det hade inneburit någon egentlig uppoffring för Malmbergsbagarn.

Mot bakgrund av det långvariga och djupgående avtal om samarbete som gällt mellan parterna, den lojalitetsplikt som följer med detta och avtalets likheter med agentavtal för vilka lagreglering beträffande uppsägningstid finns, liksom det förhållandet att ingenting talar mot att även Malmbergsbagarn betraktat det som rimligt att uppsägningstid skulle gälla, finner hovrätten att parternas avtal skall anses ha inneburit att den som ville frånträda avtalet skulle iaktta skälig uppsägningstid.

Bedömningen av vad som skall anses vara skälig uppsägningstid bör i ett fall som detta göras med försiktighet. Enligt hovrättens uppfattning får en uppsägningstid om tre månader anses skälig.

Har Malmbergsbagarn haft rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan på grund av Allbröds agerande?

Malmbergsbagarn har, som det får förstås, gjort gällande att bolaget, även om det i och för sig förelegat skyldighet att iaktta uppsägningstid, varit befriad från sådan skyldighet på grund av Allbröds agerande. Malmbergsbagarn har därvid hävdat att Allbröd har brutit i sin lojalitetsplikt och agerat otillbörligt genom att på ett påträngande sätt försöka få K.S. och dennes rådgivare att godta det avtalsutkast som Allbröd lagt fram.

Hovrätten anser inte att Malmbergsbagarn visat fog för sin kritik mot Allbröds försök att få till stånd ett avtal i enlighet med sina egna önskemål. Någon rätt för Malmbergsbagarn att säga upp avtalet utan iakttagande av uppsägningstid på grund av otillbörligt agerande från Allbröds sida har alltså inte förelegat.

Slutsatser

Hovrättens ställningstaganden innebär att parternas avtal medförde en skyldighet för parterna att iaktta en uppsägningstid om tre månader. I och med att Malmbergsbagarn sade upp avtalet utan att iaktta någon uppsägningstid över huvud taget har bolaget ådragit sig skadeståndsskyldighet mot Allbröd.

Det råder ingen tvist om skadans storlek per månad, ej heller om att avräkning skall ske mot det av Malmbergsbagarn fordrade kapitalbeloppet 109 599 kr utan hänsyn till räntan.

I enlighet med det anförda skall tingsrättens dom ändras och Allbröds talan bifallas på sätt som framgår av hovrättens domslut.

- - -

Hovrättens domslut

1. Hovrätten ändrar tingsrättens domslut under punkterna 1 och 2 på sätt som framgår av det följande.

Med bifall delvis till Allbröd Lappland Aktiebolags skadeståndstalan förordnar hovrätten att bolaget tillkommande fordran på skadestånd, 126 498 kr jämte ränta, skall upp till 109 599 kr gå i avräkning mot Malmbergsbagarn Förvaltning Aktiebolags fordran på sistnämnda kapitalbelopp, varvid ingen ränta skall utgå på någondera av fordringarna, samt förpliktar hovrätten Malmbergsbagarn Förvaltning Aktiebolag att till Allbröd Lappland Aktiebolag betala den överskjutande delen av det senare bolagets fordran på skadestånd, 16 899 kr, jämte ränta på detta belopp enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 1 juli 2004 till dess betalning sker.

Högsta domstolen

Malmbergsbagarn Förvaltning Aktiebolag överklagade och yrkade att Allbröd Lappland Aktiebolags talan skulle lämnas utan bifall och att Allbröd skulle förpliktas utge 109 599 kr jämte ränta till Malmbergsbagarn.

Allbröd bestred ändring.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, rev.sekr. Ove Nilsson, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande dom.

Domskäl

Malmbergsbagarn Förvaltning AB (nedan Malmbergsbagarn) och Allbröd Lappland AB (nedan Allbröd) hade under sju år ett avtal om samarbete innebärande att Allbröd sålde Malmbergsbagarns produkter. Samarbetet gick till så att Allbröd köpte varorna av Malmbergsbagarn och därefter handlade för egen räkning. Malmbergsbagarn sade i månadsskiftet mars/ april 2004 upp avtalet till omedelbart upphörande.

Frågan i målet är om Malmbergsbagarn, trots avsaknaden av avtal om uppsägningstid, varit skyldig att iaktta sådan och i så fall hur lång uppsägningstid som varit skälig.

Som hovrätten har funnit har Allbröd närmast varit att betrakta som en ensamåterförsäljare. Någon lagstiftning som reglerar ensamåterförsäljares rättsliga ställning finns inte. Kommissionslagskommittén diskuterade möjligheten av att införa sådana bestämmelser i betänkandet Handelsagentur och Kommission (SOU 1984:85).

Utredningen avstod emellertid från att föreslå lagstiftning om återförsäljare. Den anförde att det skulle vara möjligt att tillämpa den föreslagna lagen om handelsagentur analogt i förhållanden med ensamåterförsäljning. Det fick enligt kommittén dock avgöras av rättstillämpningen i vilka fall lagen om handelsagentur skulle kunna tillämpas analogt (SOU 1984:85 s. 186). Regeringen anslöt sig (prop. 1990/91:63) till kommitténs bedömning och ansåg att det för närvarande inte fanns behov av lagstiftning om ensamåterförsäljare. Regeringen hänvisade också till det standardavtal avseende ensamåterförsäljare som utarbetats av branschorganisationerna, ett avtal som utarbetats i nära anslutning till kommitténs förslag om bestämmelser för handelsagenter (prop. s. 22).

I det nu gällande standardavtalet för ensamåterförsäljare (EÅ 04) sägs i § 18 att vid en avtalstid om två år skall uppsägningstid om sex månader iakttas.

I den juridiska litteraturen har det ansetts att det finns ett utrymme för att analogiskt tillämpa vissa bestämmelser i handelsagenturlagen på ensamåterförsäljarförhållanden (se t.ex. Håstad, Den nya köprätten, 5 uppl. 2003, s. 316, Nyström, Kontraktsbrott vid agenturavtal, 3 uppl. 2004, s. 68, Ramberg, Kontraktstyper, 2005, s. 256 f. och Söderlund, Agenträtt, 1994, s.

160 ff.).

HD har haft närliggande frågor uppe till prövning. I rättsfallet NJA 2007 s. 909 konstaterade HD att beträffande avtalsförhållanden utanför lagreglerade områden kan det i vissa fall finnas anledning att analogt tillämpa lagfästa bestämmelser rörande liknande avtalsförhållanden. HD konstaterade vidare att ensamåterförsäljaravtal och agenturavtal i många avseenden liknade varandra.

Att uppsägningstid ska tillämpas vid icke tidsbestämda avtal måste också anses vara en kontraktsrättslig princip. Bestämmelser med den innebörden finns också i bl.a. 24 § lagen (1991:351) om handelsagentur, lagen (1914:445) om kommission och lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser HD i likhet med hovrätten att Malmbergsbagarn haft att iaktta skälig uppsägningstid när de sade upp avtalet med Allbröd. HD anser mot bakgrund av det anförda att den av hovrätten bestämda uppsägningstiden på tre månader i vart fall inte kan anses som för lång.

Hovrättens domslut skall därför fastställas.

HD:s domslut

HD fastställer hovrättens domslut.

HD (justitieråden Johan Munck, Severin Blomstrand, Torgny Håstad, referent, Anna Skarhed och Lena Moore) meddelade den 3 november 2009 följande dom.

Domskäl

Malmbergsbagarn Förvaltning AB och Allbröd Lappland AB hade ett avtal om samarbete som innebar att Allbröd efter beställningar från olika kunder utanför centralorterna Gällivare, Malmberget och Koskullskulle sålde och distribuerade Malmbergsbagarns bröd till beställarna. Allbröd fick 28 procent rabatt vid sina köp hos Malmbergsbagarn och bestämde självt priset till kunderna. Dessutom fanns visst samarbete i fråga om marknadsföring och produktutveckling. Allbröd var Malmbergsbagarns enda distributör inom området men sålde parallellt andra produkter.

Avtalet var muntligt och hade ingen bestämd avtalstid. Efter sju år sade Malmbergsbagarn i månadsskiftet mars/april 2004 upp avtalet till omedelbart upphörande. Frågan i målet är om Malmbergsbagarn varit skyldig att iaktta uppsägningstid och, i så fall, hur lång denna skulle ha varit.

Lika med hovrätten finner HD att Allbröd inte har visat att parterna ingått någon överenskommelse om uppsägningstid. Malmbergsbagarn har å sin sida inte visat att parterna kommit överens om att avtalet kunde fritt sägas upp med omedelbar verkan.

Frågan blir därmed vad den utfyllande rätten innehåller om uppsägningstid för den nu aktuella avtalstypen.

Allbröd har köpt brödet från Malmbergsbagarn i fast räkning och sålt det vidare i eget namn, varför det inte är fråga om vare sig kommission eller handelsagentur utan om återförsäljning.

Svensk rätt saknar lagstiftning om återförsäljning. Sådan lagstiftning var på tal vid tillkomsten av lagen (1991:351) om handelsagentur.

Kommissionslagskommittén avstod emellertid från att framlägga förslag om återförsäljning, sedan branschföreträdarna enats om ett standardavtal om ensamåterförsäljning (EÅ 84) som kommittén förväntade sig skulle komma till allmän användning. Eftersom standardavtalet hade många likheter med lagförslaget om handelsagentur, öppnades enligt kommittén ett särskilt gott

underlag för att tillämpa bestämmelserna om handelsagentur analogt, något som dock fick avgöras i rättstillämpningen. (SOU 1984:85 s. 186; jfr NJA II 1974 s. 581 f.) I propositionen till lagen om handelsagentur anförde departementschefen att det på grund av standardavtalet och lagregleringen i övriga nordiska länder vid den tiden inte fanns något behov av lagbestämmelser om ensamåterförsäljning (prop. 1990/91:63 s. 22).

Den utfyllande rätten får därför konstrueras med stöd av lagbestämmelser rörande jämförbara avtalsförhållanden och praxis. Hänsyn bör härvid tas till att återförsäljningsavtal ofta är internationella.

Vid återförsäljning har parterna ett gemensamt intresse av att finna avsättning för leverantörens varor hos tredje man, och vardera parten kan behöva en anpassningstid vid uppsägning från den andra parten. En återförsäljare kan behöva en viss uppsägningstid även för att få rimlig avkastning på investeringar i lokaler, personal eller marknadsföring, åtminstone om han skulle sakna rätt till ersättning från leverantören för sådana nerlagda kostnader.

Förhållandena är likartade vid avtal om handelsagentur och varaktiga avtal om kommission liksom vid bolagsavtal. Rörande dessa kontraktsförhållanden finns lagstiftning om att avtal slutna på obestämd tid kan fritt sägas upp men bara med iakttagande av uppsägningstid. Uppsägningstiden varierar, med hänsyn till hur länge kontraktsförhållandet varat, från en månad och uppåt vid kommission enligt 50 § i 1914 års kommissionslag (1914:45), vilken gällde när ifrågavarande avtal ingicks och uppsägningen gjordes. Vid handelsagentur varierar uppsägningstiden från en till sex månader (24 § lagen om handelsagentur); samma bestämmelser gäller för varaktiga kommissionsavtal från den 1 oktober 2009 enligt 33 § lagen (2009:865) om kommission. Vid tillämpning av 1914 års kommissionslag på förevarande fall skulle uppsägningstiden ha varit minst tre månader och enligt lagen om handelsagentur sex månader. Även enligt 24 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag skulle uppsägningstiden ha varit sex månader.

Enligt efterföljaren till det ovan nämnda EÅ 84, nämligen EÅ 04 (Köp i fast räkning för vidareförsäljning med ensamrätt), gäller ensamåterförsäljningsavtal för en tid av två år. Om avtalet inte sägs upp senast sex månader före avtalstidens utgång löper avtalet vidare på ett år i sänder med sex månaders uppsägningstid varje gång (§ 18).

I rättsfallet NJA 1989 A 7 gällde frågan bl.a. om ett bolag, som under sju år varit återförsäljare av skotrar, hade rätt till uppsägningstid när leverantören med omedelbar verkan sagt upp avtalet sedan återförsäljaren förklarat sig inte vara beredd att upphöra med försäljning av ett konkurrerande märke. HD ansåg det inte vara utrett att parterna slutit ett ensamåterförsäljningsavtal (varav möjligen hade följt att återförsäljaren inte fick sälja konkurrerande varor, jfr föredragandens betänkande). Fastän det rått en flerårig affärsförbindelse med samarbete bl.a. avseende marknadsföringen och fastän försäljningen avsett betydande belopp, ansågs återförsäljaren inte ha visat att det beträffande detta slags avtal förelåg något handelsbruk om uppsägningstid, och inte heller ansågs förhållandena vara sådana att avtalet (som saknade villkor om uppsägningstid) kunde jämkas med stöd av 36 § avtalslagen.

I Västeuropa finns generella lagbestämmelser om återförsäljning endast i Belgien. I övrigt tillämpas allmänna kontraktuella principer. I betydande omfattning har en återförsäljare ansetts berättigad till skälig uppsägningstid, när leverantören utan att det förekommit kontraktsbrott eller viktig grund sagt upp avtalet. Även i amerikansk rätt finns visst stöd i praxis och i Uniform Commercial Code (§ 2-309) för en regel om skälig uppsägningstid. (Se Lando m.fl., Udenrigshandelens kontrakter, 5 uppl. 2006 s. 265-288).

I Draft Common Frame of Reference (DCFR; www.law-net.eu), som innehåller modellregler för europeisk privaträtt och som utarbetats på ett komparativt underlag av två akademiska arbetsgrupper med företrädare för alla EU-länder,

rekommenderas följande i fråga om icke tidsbestämda avtal om handelsagentur, franchising och återförsäljning (IV.E.-2:302). Endera parten får säga upp avtalet med skälig uppsägningstid utan att behöva betala skadestånd. Huruvida uppsägningstiden är skälig beror, jämte andra faktorer, på a) den tid kontraktsförhållandet varat, b) gjorda rimliga investeringar, c) den tid det tar att finna ett rimligt alternativ och d) handelsbruk. En uppsägningstid på en månad för varje år kontraktsförhållandet har varat, med ett maximum av 36 månader, ska presumeras vara rimligt. Vid uppsägning från huvudmannen eller motsvarande kan parterna inte avtala om kortare uppsägningstid än en månad per kontraktår för de sex första kontraktåren. Dessutom finns i IV.E.-2:305 bestämmelser om goodwill-ersättning.

Med hänsyn till det anförda bör - trots rättsfallet NJA 1989 A 7 - part som säger upp ett återförsäljningsavtal vara skyldig att iaktta skälig uppsägningstid, om annat inte är avtalat. Avtal som innehåller annan än skälig uppsägningstid kan beroende på omständigheterna jämkas med tillämpning av 36 § avtalslagen (jfr NJA 2008 s. 24). Vägledande för vad som är skälig uppsägningstid bör i huvudsak vara sådana omständigheter som nämns i IV.E.-2:302 DCFR. Härav följer att, om uppsägningen görs av leverantören, det är mindre viktigt huruvida återförsäljaren hade ensamrätt inom distriktet än huruvida han var hänvisad till att sälja bara leverantörens varor. Om återförsäljaren inte får särskild ersättning för upparbetad kundkrets som ställs till leverantörens förfogande (jfr 28 § lagen om handelsagentur) - något som inte är aktuellt att pröva i detta mål - bör förhållandet kunna leda till en längre uppsägningstid. Någon fixerad minimetid, knuten till avtalstidens längd, bör dock inte anses gälla på det icke lagreglerade återförsäljarområdet, utan skälighetsbedömningen bör vara friare.

I det förevarande fallet ingår Allbröd i en större koncern, medan Malmbergsbagarn är ett mindre, lokalt företag. Allbröd har inte sålt bara Malmbergsbagarns bröd. Det är inte utrett i vad mån Allbröd har avstått från att sälja andra konkurrerande produkter än de egna. Det är också oklart i vilken grad Allbröd övergångsvis haft onyttiga marginalkostnader. Det måste dock antas att bortfallet av Malmbergsbagarns färskbröd medfört ett visst avbräck, vilket aktualiserat anskaffandet av en annan motsvarande leverantör, och att Malmbergsbagarn haft viss nytta av Allbröds marknadsbearbetning. Den skäliga uppsägningstiden bör därför, som hovrätten ansett, utgöra tre månader.

Vad Malmbergsbagarn påstått om att Allbröd pressade Malmbergsbagarn med förslag om utökat och fördjupat samarbete kan inte föranleda någon annan bedömning.

Domslut

HD fastställer hovrättens domslut.

HD:s dom meddelad: den 3 november 2009.

Mål nr: T 3-08.

Lagrum: 50 § kommissionslagen (1914:45), 33 § kommissionslagen (2009:865), 24 och 28 §§ lagen (1991:351) om handelsagentur, 24 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag, 36 § avtalslagen.

Rättsfall: NJA 1989 A 7, NJA 2008 s. 24.

Sökord: Återförsäljning; Uppsägningstid
